

Ural-Altäische Jahrbücher. Fortsetzung der «Ungarischen Jahrbücher». Herausgegeben von Julius von Farkas. Wiesbaden, Otto Harrassowitz.

Aslen Berlin Macar Enstitüsünün mecmuası olup 1921—1943 yıllarında 23 cildi çıkan «Ungarische Jahrbücher», eski müdürü ve halen Göttingen Üniversitesinde Finugor filolojisi profesörü Julius von Farkas tarafından, 1952 den beri «Ural-Altäische Jahrbücher» (kısaltması: UAJb) adı altında yeniden neşredilmektedir. Uralaltaistiğin milletlerarası yegâne organı olan bu mecmuanın programını Farkas şöyle tanıtmaktadır: «Uralaltaistiğin ne Almanya'da, ne de Batı memleketlerinde bir organı vardır. Buna karşılık, araştırma neticelerini neşretmek isteyen, fakat buna ya hiç veya ancak nadiren imkân bulan kuvvetli ve zevkle çalışan bir âlimler zümresi mevcuttur. Ural-Altäische Jahrbücher bu kuvvetleri kendi etrafında toplamak istiyor. Mecmuanız yalnız lingvistik eserlere münhasır kalmayıp kültür tarihi araştırmalarına da yer verecektir.» (*Unser Arbeitsplan*: UAJb XXIV, 1—2. sayı, 131. s.). Otto Harrassowitz firması (Wiesbaden) tarafından güzel bir şekilde neşredilen bu mecmuanın her sayısında uralaltaistik (bu arada türkoloji) sahasında dünyanın muhtelif memleketlerinde çıkan yeni eserlerin mufassal bibliyografyası da vardır. Bu da mecmuanın kıymetini artırmaktadır.

Aşağıdaki tanıtımımızda her şeyden önce Türklükle ilgili olan yazılar üzerinde duracağız.

XXIV. cilt, 1—2. sayı (1952). 153 s.

1—22 JULIUS von FARKAS, *August Ludwig Schlözer und die finnisch-ugrische Geschichts-, Sprach- und Volkskunde* [A. L. Schlözer ve Finugor tarih, dil ve halk bilgisi]. Meşhur Alman tarihçisi A. L. Schlözer (1735—1809) 20 yaşından ölümüne kadar Finugor kavimlerinin tarihi ve dili, bu arada Macarların menşei meselesi ile meşgul olmuştur. Farkas, şimdiye kadar meçhul kalan bir çok kaynaklardan da faydalanarak, Schlözer'in Finugor filolojisi tarihinde oynadığı rolü aydınlatmaktadır. Vardığı netice şudur: Schlözer Finugor kavimleri (Lap, Fin, Zuryen, Votyak, Mordvin, Çeremis, Ostyak, Vogul, Macar) arasındaki akrabalığı umumiyetle doğru bir şekilde tesbit etti; Macarların Hun veya Türklerle değil, Vogullarla akraba oldukları tezini ileri sürdü; Çuvaşların Finugor değil, Türk olduklarını iddia etti. Schlözer'in Osmanlı Türklerinin tarihi, dili, menşei ve en eski yurdu üzerinde *August Ludwig Schlözers kritisch-historische Nebenstunden* (Göttingen).

1797) adlı bir eseri de vardır. Macarların Türklerle akrabalığı tezi bu eserde de kesin olarak reddedilmektedir. Kendilerini Türklerle akraba sayan Macarlar arasında Schlözer'in fikirleri hoş karşılanmamıştır.

23—35 FELIX OINAS, *Über einige Kurzformen in der Verbalflexion der ostseefinnischen Sprachen* [Baltık denizi Fin dillerinin fiil çekimindeki bazı kısa şekiller hakkında].

36—41 ANDRUS SAARESTE, *Kalev*.

42—48 JALO KALIMA, *Stammt finn. ies 'Joch' aus dem Slavischen?* [Fin. ies 'boyunduruk' islavcadan mı gelir?].

49—104 OMELJAN PRITSAK, *Stammesnamen und Titulaturen der altaischen Völker* [Altay kavimlerinde kabîle adları ve unvanlar]. Müellif, yazısının birinci kısmında Altay (Türk, Moğol, Tunguz) göçebe devletlerinin kuruluşu, teşkilâtı, adı v.s. hakkında toplu malûmat vermekte, ikinci kısımda ise kavim ve kabîle adlarından tecrit ettiği «topluluk ekleri» ile meşgul olmaktadır. Müellif, kendine has bir metodla, türkçede 28, moğolca ve tunguzcada 17 şer «topluluk eki» tesbit etmiştir. Türkçeden bir kaç misal: *-k^on*: Kırikan, Argın; *-ğ^oz*: Oğuz, Kırgız; *-ğ^or*: Onoğur, Sarağur, Uyğur; *-ğ^ol*: Çigil, Torgul; *-ğ^oş*: Türkiş; *-ğ^ot*: Mangit, Telengut ~ Telenget; *-ğay*: Sağay; *-ğ^o*: Yabaqu, Tutırka; *-d^or*: Bayandur, Bökedür; *-d^oş*: Tarduş; *-d^o*: Türkmatı, Kumandı; *-ç*: Tabğaç, Buğraç; *-man*: kölemen, köçemen, Türkmen; *-r ~ -z*: Oğur ~ Oğuz, v.s. Müellifin, bu «ek» leri elde etmek için kullandığı usul şu olabilir: sonlarına göre gruplandırılan kelimelerin son bir, iki veya (ekseriyetle) üç müşterek sesini ayırmış ve kelimenin geri kalan kısmını izah etmeden bunları ek olarak kabul etmiştir. Bunlar arasında, tabii, hakikî ekler yok değildir, ancak bunların hepsinin topluluk eki olmadığı da meydandadır. Meselâ *-dur* (isimden isim yapma eki): *Bayandur* (*bayan* 'zengin'), *Bökedür* (*böke* 'kuvvetli'); *-ğur* (fiilden isim yapma eki): *Uyğur* ('tâbi olan, itaat eden'), *Salğur* ('saldırgan'), v.s.; müellifin zannettiği gibi *Onoğur*, *Sarağur* ve *Katurğur* kabîle adlarının sonunda görülen *-ğur* (76. s.) topluluk eki değil, *Oğuz* adının *r* türkçesindeki şeklidir (*Oğur*), yani *Onoğur*, müellifin böldüğü gibi, *Ono-ğur* değil, *On-oğur*'dur. *Oğuz* kelimesinin izahında da tenakuz vardır: 59. sahifede doğru olarak *oğ* kelimesiyle izah edilmiş (**oğ^u-s* > *oğus*, *oğ* yerine neden **oğ^u*, ve *-z* yerine neden *-s*?; 80. sahifedeki izaha göre ek *-z*'dir iken 76. sahifede *-ğuz* ekiyle teşkil edildiği ileri sürülmektedir (*O-ğuz*; *o* nedir?). — 69. s.: *ars-lan* değil, *arsl-an* < *arsıl-an*, yani *arsıl*, *arsal* 'kumral, konur al' (Kâşg.) + *-an* isimden isim yapma ekidir, bk. Gy. Németh, *Török jöveöenyso'k*

[Macarcada türkçe kelimeler]: Melich Armağanı, Budapeşte 1943, 29 v.d. — Çuvaş. *pilləkən* 'beşler, beş kişi' (75. s.) sayı adında müellifin zannettiği gibi *-kən*, topluluk eki değildir, doğrusu: *pillək* 'beş' + *-ən* instr. eki. — Yakut. *·bıtın* ve *gıtın* (77. s.) mülkiyet eklerine Türk şivelerinde *-mız* ve *·nız* tekabül ettiğine göre, *·bı·tın* ve *-gı·tın* (*-tın* «çokluk eki») şeklindeki izah yanlıştır. — Minusinsk türkçesindeki *-nar* eki (80. s.) *-nız* eki ile aynı değildir, *-nar*, *·n-lar*'dan gelir, bu sebeple bu ekte rotasizm yoktur.

Müellif, bu ve burada gösterilmeyen ufak tefek yanlışlarına rağmen, Altay dilleri araştırmalarına yeni fikirler getirmek ve bilhassa ekserisi zor elde edilen muhtelif kaynaklarda dağınık olarak kaydedilmiş kavim ve kabile adlarını büyük bir gayretle toplamak suretiyle takdire değer bir iş yapmıştır.

105—111 ANNEMARIE v. GABAIN, *Zur Geschichte der türkischen Vokalharmonie* [Türkçede vokal uyumu tarihine dair]. Bugünkü bazı Türk şivelerinde ve transkripsiyonlu eski Anadolu türkçesi metinlerinde vokal uyumu kaidelerinden ayrılan haller görülür. Meselâ *tarançı* ve türkîde *-lar*, *-ka*, *-da*, *-sa*, *mağ* ve *-ğaltı* ekleri kalın kelimelerde de neutral *ä* ile telâffuz olunur; Jan Herbinus'un «Türkçe ilmihal» inde (1673, bas. A. Zaja, czkowski) *gelma*, *etmañ*, *gerçak* v.s. gibi yazılışlara rastlanır; Tercüman İbrahim'in Lâtin harfleriyle yazdığı mektupta (1567, bas. A. Bombaci) *-da*, *-dan*, *-a*, *-lar* eklerinde bazen *e* yazılmıştır, v.s. Müellif bu kaideye aykırı halleri şöyle izah ediyor: Her şeyden önce son heceyi teşkil eden *a* > *e* değişmesi veya ince (palatal) vokal yerine kalın (velar) vokalin görülmesi, kuvvetli bir ihtimalle, vurgu ile ilgilidir. Son hecedeki vokalin palatalleşmesi son hecedeki musiki vurgusu, velarlaşıma da musiki vurgusunun kaybolması ile alâkadar görünmektedir.

112—121 K. H. MENGES, *Zu einigen Problemen der tungusischen Grammatik* [Tunguz gramerinin bazı meselelerine dair]. 1. Exclusivus ve inclusivus. 2. *-nan/ -nen* isim eki. 3. *d'*, *t'* sesleri ve şimdiki zaman teklik 2. şahıs ile emir kipi çokluk 2. şahıs ekleri. 4. Partitivus ve essivus.

122—130 WALTHER HEISSIG, *Bemerkungen zum mongolischen Tandjur* [Moğolca Tancur hakkında notlar].

131—132 J. v. F. (= Julius von Farkas), *Unser Arbeitsplan* [Çalışma programımız].

132—137 ALO RAUN, *Sprachwissenschaftliche Miscellen* [Dil bil-

gisine ait çeşitli meseleler]. 1. Çocuk dilinde karşılaştırma. 2. Vogul. *toul* v.s. 3. Erzya mordvin. *-jak, -dak, -ak* edatlarına dair.

137—142 C. BROCKELMANN, *Zu den alttürkischen Inschriften aus dem Jenisseigebiet* [Yenisey bölgesi eski Türk kitabelerine dair]. Bu kitabelerde görülen bazı gramer hususiyetleri, msl. *adrıldım* 'ayrıldım' fiili datif veya eksiz halle kullanılır: *yerimke adırıldım* 'memleketimden ayrıldım', *kaşaşım adırıldım* 'akrabalarımından ayrıldım'. Bu mezar kitabelerinde ayrılık üzüntüsü yanında cengâverliğin medhi hâkimdir.

143—144 JOHANNES BENZING, *Zum tschuwaschischen Worte şalan <Heckenrose>* [Çuvaş. *şalan* 'yaban gülü' kelimesine dair]. Bu kelimeşor. *tolan*, altay. *tolona* 'akdiken', tob. *tulana* id., kırg *dolono* id. kelimelerine bağlanabilir.

145—153 Bibliyografya.

XXIV. cilt, 3-4. sayı (1952). 163 s.

1—26 BJÖRN COLLINDER, *Uralaltaisch* [Uralaltay meselesi]. Müellif Ural (Finugor, Samoyed) ve Altay (Türk, Moğol, Tunguz) dillerinde bulunabilen müşterek morfoloji unsurları (bilhassa çekim ekleri, zamir unsurları; fiil çekiminde maddî benzerlik yok gibidir) ile meşgul olmakta ve şu neticeye varmaktadır: Ural ve Altay dilleri arasındaki benzerlikler tesadüfî olamaz. Uralaltay nazariyesi daha ispat edilmiş değildir. Bu yoldaki araştırmalar henüz başlangıç safhasındadır. Vazifemiz, şimdiye kadar gizli kalmış olan ses kanunlarını ortaya çıkarmaktır. 21—22. sahifelerde karşılaştırmalı ses cetvelleri vardır.

27—41 VALTER TAULI, *Bemerkungen zum Ursprung der uralischen Kasussysteme* [Ural dillerinde çekim sistemlerinin menşei hakkında notlar]. Ural dillerinde bir değil, bir kaç isim çekimi sistemi vardır. Müellif, B. Collinder'in Ural anadilinde beş çekim hali olduğuna dair ileri sürdüğü nazariyeyi reddeder. Bu makalenin sonundaki cetvelde bugünkü Ural dillerinde kullanılan çekim halleri gösterilmiştir.

42—50 Y. H. TOIVONEN, *Zur Hypothese über einen Lautwandel h > *j in den ostseefinnischen Sprachen* [Baltık denizi Fin dillerindeki h > *j değişmesi nazariyesine dair].

51—58 JULIUS von FARKAS, *Bemerkungen zu der ungar. historischen Formenlehre* [Macar tarihî morfolojisi hakkında notlar]. Macar *-k* çokluk eki aslında küçültme ekidir.

59—64 GÜNTER STIPA, *Phonetische Wechselwirkungen zwischen:*

Mokschamordwinisch und Russisch [Mokşa mordvincesi ile Rusça arasında karşılıklı fonetik tesirler].

65—83 NICHOLAS POPPE, *Plural Suffixes in the Altaic Languages* [Altay dillerinde çokluk ekleri]. En eski müşterek Altay dilinde şu çokluk ekleri vardı: *-*t*, *-*s*, *-*l*, *-*n* ve *-*r*. Bu ekler Türk, Moğol ve Mancu-Tunguz dillerinde de mevcuttur. Türkçede *-t*: eski tü. **tür-küt*, *tarkat*, *tigüt*, *tağsüt* 'şiiirler', *süt*, v. s.; *-s*: kabile adlarında: *Işba-ras*, *Töles*, v. s.; *-*l* = tü. **la*: *-lar* ekindeki *-la-*; *-*n* = tü. *-an*: *oğlan*, *eren*; *-*r*: *-lar* ekindeki *-r*; *-niz* ekindeki *-z*, **r'* sesinden türemiştir (76. s.).

84—88 KARL H. MENGES, *Der Titel كورخان der Qara-Qytaj* [Karakitay كورخان unvanı]. Bu unvanın birinci kısmı moğ. *gür*, çuv. *kär* 'sık, güür', tung. *goro* 'uzak', v. s. kelimelerine bağlanabilir.

89—105 ALESSIO BOMBACI, *Probleme der historischen Lautlehre der türkischen Sprache I* [Türk dilinin tarihi fonetiği meseleleri I]. Türkiye türkçesinde ve bilhassa eski türkçede düz-yuvarlak vokal uyumu.

106—115 MECDUT MANSUROĞLU, *Caläladdin Rümî's türkische Verse* (türkçesi: *Mevlâna Celâleddin Rumî'de türkçe beyit ve ibareler*: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı 1954, 207—218). Transkripsiyon, tercüme, izahlar.

Asıl makaleler bölümü burada bitiyor. Bundan sonra gelen «Küçük yazılar» (Kleine Mitteilungen) bölümünde Societas Uralo-Altaica'nın kurulmasına ait bir rapor (116—119. s.), bu cemiyet âzaları listesi (119—122. s.) ve şu yazılar vardır:

122—136 PENTTI AALTO, *A propos d'un compte rendu des Studies in Korean Etymology de G. J. Ramstedt* [G. J. Ramstedt'in yazmış olduğu «Kore etimolojisi araştırmaları» hakkında bir tanıtma yazısı dolayısıyla]. A. Sauvageot'un tenkidlerine karşı Ramstedt'in müdafaası.

127—129 KARL H. MENGES, *Outline for a Compendium of Turkic Philology and Cultural History* [Türk filolojisi ve kültür tarihi el kitabı taslağı]. 1951 de İstanbul'da toplanan XXII. Milletlerarası Müsteşrikler Kongresine sunulan rapor.

130—132 JOHANNES BENZING, *Der Aorist im Türkischen* [Türkçede muzari]. Müellife göre türkçede dört muzari eki vardır: *-r*, *-z* (bazı şivelerde *-s*), *-s*, *-d*. Bunlardan *-s* ve *-d* muzari fonksiyonunu kaybetmiştir. *-s* eki *-esi* (msl. *içesim geldi*) ekinde görülür; *-d* ekinin

bakıyeleri: *ytd* 'koku' < **yɫ-* 'kokmak', *to-d* 'dolu' < **to-* 'dolmak', *ki-d* 'arkadaki' < **ki-*; *-meti* < **-me-d-ti*, *medin* < **-me-d-in*; şahudî mazide *süle-d-im* 'savaştım'.

132—133 HASAN EREN, *Etymologische Untersuchungen 1—2* [Etimoloji araştırmaları 1—2]. *balçık* ve *sanduvaç* kelimelerinin izahı. (Türkçesi: *Türkiyat Mecmuası IX*, 1951, 95—96.)

134—137 HASAN EREN, *Zurufe an Tiere bei den Türken* [Türklerde hayvanları çağırmağa mahsus kelimeler] (türkçesi: *Onomatopée'lere ait notlar*: *Türkiyat Mecmuası X*, 1953, 55—58).

137—156 Kitabiyat, 156—163 Bibliyografya.

XXV. cilt, 1—2. sayı (1953).

1—10 ERWIN KOSCHMIEDER, *Zur Charakterologie der Völker* [Kavimlerin karakterolojisine dair]. Bir kavmin karakterini gösteren alâmetler.

11—18 WÖLFGANG KRAUSE, *Eigennamen in tocharischen Texten* [Toharca metinlerde has isimler]. Toharca metinlerdeki has isimlerin çoğu yabancı menşelidir (sanskritçe, prakritçe, çince veya bilinmeyen dillerden). Yüksek rütbeli şahıslar sanskritçe, aşağı tabakalar mensupları toharca adlar taşırlardı. Her şeyden önce indogermanistleri alâkadar eden bu yazı, Orta Asya kültür tarihi, dolayısıyla türkoloji bakımından da dikkate değer.

19—27 MARTTI RÄSÄNEN, *Uralaltaische Forschungen* [Uralaltay araştırmaları]. Muhtelif Uralaltay dillerinde 'kayak, karda giyilen kundura' ve 'kızak' mânasına gelen ve müellifin bu yazıda üzerinde durmadığı başka kelimeler, müşterek Uralaltay kültürünün bir kuzey kültürü olduğunu gösterir. Bu kültürü taşıyan kavim avcılıkla geçinirdi.

28—51 GÜNTER STIPA, *Phonetische Wechselwirkungen zwischen Mokscha-Mordwinisch und Russisch*. (Bundan önceki sayıda çıkan yazının devamı.)

52—72 JULIUS v. FARKAS, *Bemerkungen zu der ungar. historischen Formenlehre II*. (Bundan önceki sayıda çıkan yazının devamıdır.) Macarcada mülkiyet ekleri ile birlikte kullanılan *-i* çokluk eki.

73—91 GÜNTER REICHENKRON, *Hungaro-Valachica* [Macarca ve rumenceye ait]. Rumen dil atlasına göre rumenceye girmiş bazı macarca kelimelerin yayılış sahası.

92—108 ANDREAS TIETZE, *Die Wiederholung mit verändertem Wortbeginn im Türkischen* [Türkçede değişik kelime başlarıyla yapılan tekrarlar]. Türkiye türkçesinde bu gibi tekrarların çeşitli tipleri.

109—118 JOHANNES BENZING, *Remarques sur les langues tongou-ses et leurs relations avec les autres langues dites «altaïques»* [Tunguz dilleri ve «altayca» denilen diğer dillerle olan münasebetleri hakkında notlar]. Bazı benzer noktalar.

119—132 NIKOLAS POPPE, *Vorschläge zu einer einheitlichen mongolistischen Transkription* [Moğolcanın tek tip transkripsiyonu için teklifler].

133—134 WLODZIMIERZ ZAJA, CZKOWSKI, *Der gegenwärtige Stand der Turkologie in Polen* [Lehistan'da türkolojinin bugünkü durumu]. Varşova Üniversitesinde 1933 te ihdas edilen türkoloji kürsüsü yanında, ikinci bir kürsü olmak üzere, 1950 de Orta Asya kavimleri kürsüsü kurulmuştur.

135—156 Kitabiyat, 157—160 Bibliyografya.

XXV. cilt, 3—4. sayı (1953).

161—173 K. BOUDA, *Dravidisch und Uralaltaisch* [Dravidce ve uralaltayca]. Dravid dillerinin bilhassa tunguzca ve Ural dilleri ile müşterek noktaları vardır. Dravid (Tamil)—Altay ve Dravid (Tamil)—Ural kelime tekabülleri.

174—178 Y. H. TOIVONEN, *Zur Geschichte einiger Vogelnamen in den finnisch-ugrischen Sprachen* [Finugor dillerinde bazı kuş adlarının tarihine dair].

179—208 WOLFGANG SCHLACHTER, *Lappische Passivsyntax* [Laponcada pasif sintaksı].

209—212 LAURI KETTUNEN, «Kubjas, kubias» im Estnischen [Estçede *kubjas, kubias* kelimesi].

213—219 JOHANNES BENZING, *Lieder mit übereinstimmendem Inhalt bei verschiedenen Völkern des Wolga-Ural-Gebietes* [Volga-Ural bölgesindeki muhtelif kavimlerde muhtevası birbirine uygun şarkılar]. Aynı mevzua ait bir takım votyakça, çuvaşça, başkırtça ve tatarca şarkılar ve almanca tercümeleleri.

220—242 STEFAN WURM, *Über Akzent- und Tonverhältnisse im Özbekischen* [Özbekçede vurgu ve ton münasebetleri hakkında]. Andican

Özbek ağzında vurgu sistemi. Türkçede vurgu meselesi bakımından da mühim bir incelemedir.

243—282 SAADET ÇAGATAY, *Die Ädigä-Sage* [Edige destanı]. Burada almanca tercümesi, notlar ve izahlar ile neşredilen karışık nogayca-türkçe metin, meşhur Edige destanının bir varyantıdır. Müellif bu metni Ankara yakınındaki Haymana'da, ebeveyni 1877 harbi sırasında Dobruca'dan Konya vilâyetine yerleştirilen 76 yaşında bir köylünün ağzından zaptetmiştir. Nâkil bu efsaneyi 19—20 yaşlarında iken bir müddet kaldığı Kırım'da işitmişti.

283—294 ERICH HAENISCH, *Kalmükische Fragmente* [Kalmukça metin parçaları].

295—296 J. v. FARKAS, *Zum 60. Geburtstag Emil Öhmans (25. 1. 1894)* [Emil Öhmann'ın 60. doğum yılı münasebetiyle].

296—299 JULIUS MÄGISTE, *Zum fi. «harakka» 'Elster' und seiner Sippe* [Fince *harakka* 'saksağan' ve ailesine dair].

299—304 KARL H. MENGES, *Zwei alt-mesopotamische Lehnwörter im Altajischen* [Eski Mezopotamya dilinden Altay dillerine geçmiş iki kelime]. Tü. *balta*, *baltu* v.s. ve *bılka*, *balğa* v.s. 'balta' kelimelerinin ve diğer Altay dillerindeki karşılıklarının son kaynağı sümerce *balag*, asur.-babilce *pilaqu* 'balta' kelimesidir. Yun. πέλεκος, sanskr. *paraśūh*, *pársuh* id. Mamafih bu karşılaştırma yeni değildir, bk. J. Németh, *Probleme der türkischen Urzeit: Bibliotheca Orientalis Hungarica V*, Budapeşte 1947, 87.s. Eski Mezopotamya dilinden Altay dillerine v.s. geçmiş bir kelime daha vardır ki, bunu Menges zikretmemektedir: tü. *böz*, *bez*, çuv. *pír*, moğ. *bös*, mancu *boso* < Mezop. *būsu*; ibran. aramî. *būš*, yun. βύσσοσ, lât. *byssus* (Németh, a.y.).

305—315 Kitabiyat, 315 Societas Uralo-Altaica'nin faaliyeti hakkında rapor, 316—320 Bibliyografya.

J. Eckmann

KARL HEINRICH MENGES, *Glossar zu den volkskundlichen Texten aus Ost-Türkistan II*. Wiesbaden 1955, 139 s. (Akademie der Wissenschaften und der Literatur in Mainz. Abhandlungen der Geistes- und Sozialwissenschaftlichen Klasse. Jahrgang 1954, Nr. 14).

K. H. Menges (New York Columbia Üniversitesi'nde profesör) Rus türkoloğu N. F. Katanov'un Doğu Türkistan'da zaptettiği türkîce (şim-